

Eesti Vabaõhumuuseumi välitööd Kihnu saarel 2012. aastal

Ülevaade

Rasmus Kask

Eesti Vabaõhumuuseum, teadur

Eesti Vabaõhumuuseumi välitööd Kihnus toimusid 2012. aastal EVM Maaarhitektuuri keskuse eestvedamisel koostöös Kihnu valla, Kihnu Muuseumi, Tallinna Ülikooli, Viljandi Kultuuriakadeemia, Tartu Ülikooli folkloristika tudengite ja Eesti Kunstiakadeemia antropoloogia tudengitega. Rahalist tuge saadi Kesk-Läänemere programmi INTERREG IVA projektidest HEALTH ja FaBBi ning riiklikust toetusprogrammist „Kihnu kultuuriruum 2011–2014“.

Välitööde põhilisteks eesmärkideks oli:

- koguda Kihnu üldplaneeringu miljööväärtuste osa koostamise tarbeks vajalikke lähteandmeid ning anda vastavasisulisi soovitusi;
- koguda etnoloogilisi andmeid Kihnu taluarhitektuuri kohta erinevate uurimuste jaoks.

Lisaks eelnevatele peamistele eesmärkidele olid olulised ka järgmised välitööde aspektid:

- teadlaste kaasamine väljaspoolt muuseumi, kes vaatleks taluarhitektuuri oma uurimishuvist lähtuvalt;
- Kihnu Muuseumi kogude täiendamine teabega kohalikust taluarhitektuurist;
- praktikakohtade võimaldamine erinevate ülikoolide tudengitele.

Metoodika

Andmete kogumise vahenditeks olid inventeerimisankeedid ning intervjuud. Lisaks fotografeeriti hooneid ja taluõuesid, tehti ülesvõtteid vanadest fotodest ning võeti mõnedest sobivatest kohtadest välisviimistluses ka värviproove. Võetud eesmärk (100 talu) osutus aga mahult liiga suureks ning tegelikult jõuti läbi käia vaid 75 talu.

Inventeerimisankeet (vt Lisa 1) koosnes kolmest osast – pikemast ankeetküsitlusest ja talu- ning õueplaani koostamisest. Kogutavad andmed puudutasid talukoha ajalugu, elamu ehituslugu, õuekujundust ning hoonete ehituskonstruksioone.

Intervjuude küsitluskavad (vt Lisa 2) koosnesid kahest osast – üldine küsitluskava talu ehitusloo kohta ning teemakavad, milles iga uurija esitas täpsustavaid küsimusi tema jaoks olulisel teemal. Põhiline osa üldisest küsitluskavast täiendas inventeerimisanketi, kuid süvaintervjuu vorm võimaldas täiendavate küsimuste esitamist ning pikemate lugude talletamist, mida ankeetvormi lühikesed lahtrid sageli ei võimalda. Inventeerimisandmed sisestati MS Access andmebaasi (koopia kasutamiseks kohalikule omavalitsusele), pildid ja helifailid salvestati digitaalsel kujul ning anti üle Kihnu Muuseumile ja Eesti Vabaõhumuuseumile.

Järgnev kokkuvõte on esmane ülevaade Kihnus teostatud välitööde tulemustest ning selle käigus saadud andmete visandlikust analüüsist. Kokku viidi 2012. aasta suvel läbi 76 intervjuud, millest kanti andmebaasi 62 taluõue andmed. Viimastel põhineb ka kogu järgnev statistika. Kui arvestada, et 2004. aastal oli Kihnus ühtekokku 182 n-ö „elus talu“¹, siis katsid meie vaatlused umbes 1/3 valla asustusest ning on jaotatud erinevate külade lõikes suhteliselt võrdselt (Tabel 1). Seega võib esitatud andmeid pidada küllaltki esinduslikeks.

Tabel 1. Inventeeritud talud külade kaupa.

Sääreküla	15
Rootsiküla	15
Linaküla	19
Lemsi	13
Kokku	62 ²

1 Loover, J-A. 2006. Kihnu üldplaneeringu eskiis 2006. Skeem 5 – analüüs „Tühjad talud“.

2 Hiljem lisandusid järelkogumise käigus veel mõned intervjuud ilma inventeerimisanketideta.

Naada rehemaja 1960-ndail. Foto J. Köster, Kihnu Muuseum.

Kihnu hoonete miljööväärtustest inventeerimistulemuste põhjal

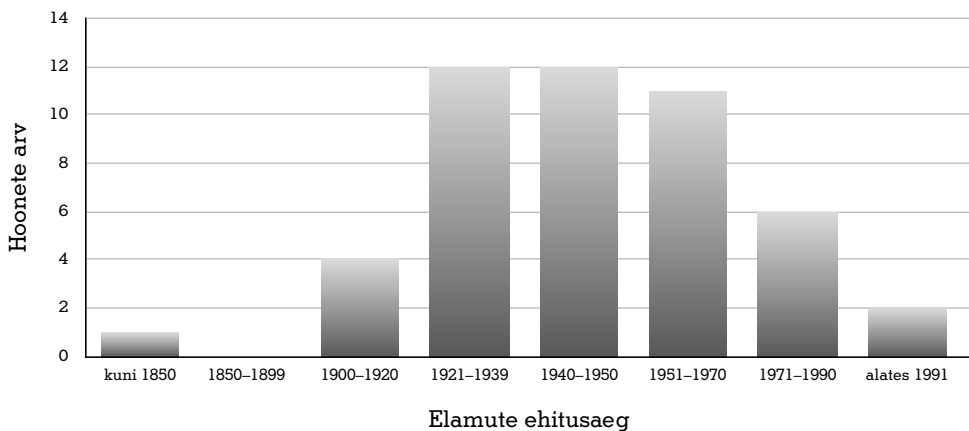
Enamasti peetakse miljööväärtuste all silmas mingi piirkonna ajalooliselt kujunenud eripära, mis avaldub sarnastes arhitektuursetes lahendustes. Seejuures on olulisteks elementideks hoonetüübid, põhiplaanides kajastuv ruumijaotus, ehitusmaterjalid, arhitektuursed vormid, värvid jne ning teatavat laadi tänava- ja õuealade struktuur.³ Kuigi kohati märgitakse kirjanduses ära ka miljöo sotsiaalne, kultuuriline ja tunnetuslik mõõde, on enamasti planeeringutesse kaasatud just vormisteetiline aspekt – hoonete, õuede ja tänavate välisilme. Sel moel määratletud

3 Siinkohal tuleb ära mainida, et ei Ehitus- ega Planeerimisseadus ei määratle üheselt miljööväärtuse sisu ning seetõttu varieeruvad definitsioonid ühest dokumendist teise väga suurtes raamides (täpsemalt võib selle probleemi kohta lugeda Lehari, L. (2012). Väärtuste diskursus miljööväärtuslike külade teemaplaneeringutes. Tallinna Tehnikaülikooli Tartu Kolledž, magistritöö.

miljöö juures peetakse eelloetletud elemente säilitusvääriliseks nende vanuse, traditsiooniliste ehituslahenduste, autentsuse, originaalsuse, autorluse (s.t. tuntud arhitekti looming) jm pärast. Järgnevalt teen lühikese ülevaate Kihnu ehituspärandist ning selle väärtustest Eestis üldlevinud praktikast ja teooriast silmas pidades.

Kuigi Kihnus leidub ka üksikuid tuntud arhitektide teoseid (nt aastal 2000 ehitatud Kihnu rahvamaja, arhitektid Leonhard Lapin ja Toomas Rein), siis valdavas enamuses on tegemist taluhoonetega, mille „projekteerijateks“ ja ehitajateks on olnud kihnlased ise. Seega muinsuskaitstes hinnatavat autorluse väärtust esineb vaid üksikute hoonete puhul. Välitööde käigus inventeeritud hoonete keskmiseks vanuseks on 62 aastat ning hooned, mis oleksid vanemad kui 100 aastat, leidub ainult üksikuid (Tabel 2). Kuigi sajandit võib puithoonestuse puhul pidada juba üpris väärikaks vanuseks, jääb suurem osa Kihnu hoonete ehitusajast esimese Eesti Vabariigi ja nõukogudeaja algusperioodi.

Tabel 2. Kihnu eluhoonete ehitusaeg.

Autentseid – see tähendab ehitusajast saadik samailmelisena säilinud – taluhooneid on ainult mõned üksikud (nt juba muinsuskaitse all olev Laose talu). Enamus alaliselt kasutuses olevatest ehitistest on ühel või teisel ajal läbi käinud uuenduskuuri, milleks võib pidada nii nõukogudeaegset silikaatvoodrit kui kaasaegseid

plekk-katuseid ja plastikaknaid. Kihnu taluarhitektuuri ühe suurema tugevusena võiks välja tuua elava traditsiooni, mis kajastub eluhoonete põhitüübis – s.o rehemaja-tüüpi põhiplaanis, mis koosneb kambritest, toast (vanematel hoonetel rehetuba), mõnel pool vahelikust ja rehealusest ehk laudaosast. Kui võtta arvesse, et enamused koosehitistest on rehemaja põhiplaaniga, siis välitööde käigus inventeeritud eluhoonetest kuulub 70% vastavasse kategooriasse (Tabel 3).

Tabel 3. Kihnu talude eluhoonete tüübiline jaotus.

	Arv	%
Rehemaja	29	48,3
Koosehitis	12	20,0
Lahuselamu	15	25,0
Pood	1	1,7
Taluelamu	1	1,7
Suvila	1	1,7
Kolhoosi projekt	1	1,7
Kokku	60	100

Intervjuude käigus selgus, et viimased rehielamu-tüüpi hooned on ehitatud 1970. aastatel silikaattelistest (nt Noodi) ning mitmed omanikud avaldasid arvamust, et uut eluhoonet ehitades järgiksid nad sama põhijaotust, kuid kasutaksid kaasaegseid materjale ja ehitusvõtteid. Traditsioonilistele materjalidele eelistatakse tänapäeval valdavalt kaasaegseid lahendusi nende odavama maksumuse, paremate tehniliste näitajate ja pikema kasutusea tõttu.

Eluhoonete juures on Kihnu taluarhitektuuris olulisel kohal mitmed kõrvalhooned. Kui keskmiselt on Kihnu talus 4 kõrvalhoonet, siis välitöödel kogutud vastavate andmete alusel on see arv 6. See tähendab, et kuue kõrvalhoonega talukomplekse on arvuliselt kõige rohkem. Olulisteks rajatisteks on olnud aidad, kuurid, suveköögid, keldrid ning hiljem lisandunud erinevad garaažid autodele ja mootorratastele (Tabel 4). Allpool esitatud andmeid moonutab mõnevõrra mõiste „koosehitis“, mis tähistab mitme funktsiooni paigutamist ühise katuse alla ning võib

tähistada nii ait-laut kui ka köök-saun kombinatsioone. Samas näitab see selgelt, et väga levinud praktikaks on paljude eraldiseisvate hoonete asemel kahe-kolme või ka enama otstarbe koondamine ühe katuse alla. Üldjuhul moodustavad kõrvalhooned ristküliku-kujulise siseõue, kuid eraldi statistilisi andmeid selle kohta ei kogutud.

Tabel 4. Kihnu talude kõrvalhoonete tüübiline jaotus.

	Arv	%
Koosehitis	59	24,5
Kuur	45	18,7
Ait	39	16,2
Kelder	25	10,4
Garaaz	17	7,1
Käimla	13	5,4
Laut	11	4,6
Muu	11	4,6
Suveköök	8	3,3
Saun	5	2,1
Elamu	3	1,2
Suvila	2	0,8
Küün	2	0,8
Rehemaja	1	0,4
Kokku	241	100

Kokkuvõtteks võib öelda, et kui järgida täht-tähelt tavapärasest arusaama miljööväärtustest maapiirkondades, siis leidub saarel üksikuid aspekte, mida võiks pidada säilitamisväärseks – rehielamu-tüüpi eluhooned, terviklikud külatänavad, väiksemate kõrvalhoonete paljusus ja paigutus krundil. Kuid materjalikasutust vaadates tuleb nentida, et pilt on kirju. Näiteks pole vist sellist katusekatte materjali, mida Kihnus ei kohtaks – valatud tsementkivid, plekk, eterniit, ondulain, laud, laast, roog, varasemalt ka

sindel on kõik esindatud. Traditsiooniliste ehitusmaterjalide⁴ kasutamise nõue võib aga kohata kohalike elanike tugevat vastasseisu.

Intervjuud Kihnu elanikega miljööväärtuste teemadel

Miljööväärtuste temaatika leidis põhjalikumat kajastust umbes pooltes läbiviidud intervjuudes. Kuigi järgnevalt olen teinud ka mõned üldistused, siis tasuks silmas pidada intervjuu-metoodika kvalitatiivset loomust, millest tulenevalt tuleks iga üksikut vestlust analüüsides pidada silmas intervjuueeritava isiklikku konteksti, kogemusi ja väljaütlemisi ning taoliste andmete põhjal üldistuste tegemist kaudseks interpretatsiooniks, mida on väga raske hiljem kasutada ühe või teise konkreetse situatsiooni mõtestamisel.

Küsidest inimeste käest, mida võiks üldplaneering ja sellega kaasnev/lahendatav miljööväärtuste osa reguleerida, suunata või kujundada, ei osanud suurem osa vastajatest seisukohta võtta. Jäi mulje, et üldjuhul oli teadlikkus planeerimisprotsessidest ning -terminoloogiast suhteliselt vähene. Mõned inimesed väljendasid lootust leida kaitset väljaspoolt tulevate sobimatute ehitiste suhtes, kuid ei osanud öelda, mil moel seda teostama peaks (s.t kas peaks keelama mingisuguseid ehitisi või ehitusmaterjale, saati siis millised ja kuskohas). Valdavalt suhtuti erinevatesse regulatsioonidesse (nt katusekatte- või seinamaterjali valik) negatiivselt, arvates, et see piirab omaniku otsustusvabadust. Siinkohal tuleks kindlasti toonitada, et kuigi seda negatiivset eelhäälestust regulatsioonide suhtes võib pidada valdavaks, siis jääb selle arvamuse kõrvale (tihti ka samas intervjuus) mõistev suhtumine ehitustegevuse piiramise vajadusse ja vallavalitsuse püüdlustesse sellesosas.

Teiseks tunnetavad kohalikud elanikud igasuguseid ehitusalaseid regulatsioone liigsetena, sest ollakse harjunud olukorraga, kus aruandlust ega järelvalvet ehitustegevuse suhtes pole olnud ning hoonestuse rajamine on toimunud oma vajaduste, teadmiste ja ressursside najal. Arvan isiklikult, et seda ei tuleks niivõrd näha sihiliku seadusvastase tegevusena, vaid omamoodi väärtusliku ja

4 Konkreetsete materjalide määratlemine iseenest on keeruline, sest erinevatel aegadel on domineerinud erinevad materjalid ning mõned neist – näiteks õlgkatused – ei ole kaasajal kättesaadavad või tähtsavad oluliselt suuremaid kulutusi.

elava ehitustraditsioonina, mis satub mõnel pool kehtivate seadustega juhuslikult vastuollu. Üsna sagedasti kohtas pahameelt projektide esitamise, kooskõlastamise ja muu taolise „tarbetu bürokraatia“ suhtes, nt uute kõrvalhoonete rajamise puhul. Küsides arvamusi erinevate materjalide ja arhitektuursete elementide (nt katuse tüüp) sobilikkuse kohta leidis väga erinevaid arvamusi, kuid üldjuhul jäi kõlama soov, et neid ei püütaks rangelt reguleerida ning lootus, et kihnlased oskavad ise oma hooneid väärilisel moel korras hoida.

Kolmandaks jäi mulje, et erinevatest konkreetsetest juhtumitest on osadel elanikel tekkinud tunne, et regulatsioonid ei kehti kõigile ega kõikjal võrdselt. Osalt tingituna erinevatest tsoneeringutest (nt *miks just siit jookseb Natura ala piir*), teisalt isikuliselt (nt *miks tema võib, aga mina ei tohi*). Isegi isikliku kokkupuuteta on kujunenud teiste kihnlaste kogemuste põhjal teatav negatiivne eelhäälestus. Kuigi ma ei ole kohalike oludega ega planeerimisprotsessidega piisavalt kursis, siis tundus, et suur osa kohalike pahameelest oli tingitud pigem möödarääkimistest ja teadmatuses ehitustegevusi reguleerivate protsesside toimimisest.

Viimase olulise suhtumisena tuleks toonitada kihnlaste tehnilis-pragmaatilist suhtumist ehitustegevusse. Kuigi traditsioonilisi materjale kasutatakse suhteliselt vähe, siis enamik omanikest on nende kasutusvõimalustest teadlikud, kuid otsustanud kaasaegsete materjalide kasuks tulenevalt nende soodsamast hinnast, kasutusmugavusest ja/või vastupidavusest. Mõnel juhul tuli välja, et miljööväärtuste seisukohast autentsete tarindite (nt palkseinad) taastamine tähendaks kihnlase jaoks tagasiminekut eelnevasse olukorda, mille suhtes on viimastel aastakümnetel toimunud edasimineku – kaasaegsed materjalid võimaldavad sirgeid seinu ja heledamaid pindu, mis tähendab rohkem valgust ja avarust. Seega ei ole tegemist otsese vastuseisuga vormiستهetilisele miljööväärtusele, vaid kohalike (ja küllaltki levinud) arusaamadega „paremast elukeskkonnast“. Vastukaaluks on ka mõned nooremad omanikud, kes eelistavad kaasaegsemat lähenemist ning on miljööväärtuste teemaga kursis, kuid neid on mõned üksikud.

Soovitused miljööväärtuste lahendamiseks üldplaneeringus

Nagu eelnevalt mainitud, esindab miljööväärtuste teemaplaneering teatavat laadi vormiستهetilist väljanägemist rõhutavat arusaama ehitusväärtustest, millest otseselt tulenevad ka nende väärtuste säilitamise meetmed – piirangud ehitusmah-tude, -materjalide ja konstruktsioonide osas. Samas ei arvesta taoline lähenemine nende ehitusvõtete algse kontekstiga, mis tingis teatavate materjalide kasutust (nt õlgkatused olid viljakoristuse jääkide ärakasutamine; ka odavus, käepärasus, traditsioon), ning mille taastootmine tänapäeval tähendab omanikule olulisi lisa-kulutusi või tundub suisa ebaratsionaalne.⁵ Pragmaatilisest kaalutlustest lähtuva ning „modernsemaid“ – n-õ sirgeid pindu – eelistava kihnlase jaoks tähendaksid miljööväärtuslikele aladele kehtestatavad piirangud mitte ainult täiendavat büro-kraatiat, vaid ka otsest väärtuskonflikti selle vahel, mida nemad peavad kasulikuks, sobilikuks ja ilusaks ning mida miljööväärtuste alusel nõutakse.

Juhul kui võtta seisukohaks praktikas levinud viisid miljööväärtuste kaitseks nagu miljööalade määratlemine ning teatavate ehituspiirangute või -soovituste kehtestamine, siis tuleks arvestada võimaliku vastureaktsiooniga kohalike poolt. Esiteks ei oleks mõistlik võtta kogu Kihnu saart miljööalana, kuid ühe või teise piirjoone tõmbamine ning rakenduspiirkondade määratlemine tooks kaasa hul-ganisti küsimusi stiilis „miks just minu maja sisse jääb, aga naabri oma mitte?“. Teiseks oleks äärmiselt raske määratleda kindlaid arhitektuurseid elemente (väljas-pool eluhoone tüüpi ja gabariite, aga sellest hiljem), mida peaks järgima. Kihnu praegune pilt materjalide ja konstruktsioonide kasutuse osas üpris mitmekesine. Väärtuste määratlemisel peaks hakkama eelistama üht ajalist perioodi teisele, mis oleks kohalikele elanikule mõistetamatu ning põhjendamatu piirang.

Taalises olukorras julgen soovitada miljööväärtuslike alade määratlemata jät-mist. Samas osa kohalikest elanikest ootab kaitset väljaspoolt tulevate negatiivsete mõjude suhtes. Ideaaliks oleks kohalike elanike konsensuslik kokkulepe regulat-

5 Mitmel pool argumenteeriti rookate vastu mitte ainult selle ehitusmaksumuse, vaid ka tuleohhtikkuse ning pideva töömahuka hooldusvajaduse tõttu.

sioonide osas, mida miljöös säilitamiseks ollakse nõus „taluma“, kuid kahtlen selle saavutamise võimalikkuses – erinevaid arvamusi ja huvisid on lihtsalt liiga palju. Pakun välja lahenduse, mis koosneb kahest osast – esiteks määratletakse üldistes ehitusnõuetes piirangud eluhoonete gabariitidele ning kõrgusele. Ma ei oska konkreetset sõnastust välja pakkuda, kuid kõrguse osas võiks lähtuda 1,5 korruse nõudest (sh võimalusest tõsta sarikaid katusealuse korruse väljaehitamiseks) ning üldmõõtmetelt rehielamu tüüpi hoone proportsioonidest (laiuse ja pikkuse suhe u 1:3, laiem sein 6–9 m). Siinkohal tuleks aga arvestada ka võimalusega laiendada rehielamu tüüpi hoonet L-kujulise tiivaga (nagu seda on tehtud Lepa talus), sest mõnel pool puuduvad võimalused katusealuse pinna kasutuselevõtmiseks, kuid võib tekkida vajadus täiendavaks eluruumiks. Kõrvalhoonete ehituse osas võiks anda soovituslikke juhiseid, kuid mitte seada rangemaid piire kui Ehitusseadusest lähtuvad normid. Põhjuseks on muutuvad vajadused ja materjalid, mis võivad regulatsioonidega vastuollu sattuda.

Samas võib planeeringust suuniste väljajätmisel Kihnu ehituslik miljöo muududa tundmatuseni ning külapildist võivad kaduda mitmed iseloomulikud aspektid, mis tänase päevani on säilinud. Rangemate regulatsioonide asemel soovitaksin siinpuhul nn „positiivseid ja pehmeid“ suunamisviise. Esmajärgus tuleks inimesi teavitada olemasoleva taluarhitektuuri ja külamiljöo väärtustest, mis mandrilt kultuurituriste saarele meelitavad. Seda tuleks teha läbi positiivsete näidete esile tõstmise ning selgitustöö, mis võiks toimuda traditsiooniliste materjalide ja töövõtete õpitubade näol.⁶ Teiseks oleks äärmiselt tõhusaks vahendiks mistahes toetuste või soodustuste tegemine teatud tüüpi materjalidele. Kõige lihtsamaks viisiks oleks muidugi otsetoetused valla nägemuses sobilikele materjalidele, kuid vaevalt, et rahalised võimalused kunagi nii heaks osutuvad. Samaväärselt toimivaks lahenduseks oleks Kihnu miljöole sobilike elu- või kõrvalhoonete projektide võistlus, mille võitjate lahendused oleksid kohalike jaoks mugandatavad ja kasutatavad. Ühelt poolt tähendaks see rahalist võitu projekteerimise pealt, teisalt kohalikule omavalitsusele võimalust ehitustegevust kaudselt suunata.

6 Siinkohal võib probleemiks pidada osavõtuaktiivsust ning rahastusküsimusi, kuid vähemalt teoorias võiks taoline positiivne meede viia soovitud tulemusteni ilma olulise vastureaktsioonita.

Kokkuvõttes leian, et miljöö ei peaks tähendama abstraktse ja suhtelise „ilu“ nimel kohalike elanike jaoks arusaamatute piirangute kehtestamist, vaid vältima tarbetuid konflikte ja looma parema sotsiaalse õhkkonna. Kui mujal on sageli otsustatud KOV'i tasandil spetsialistide abiga ehituskeskkonna väärtuste üle ning hakatud seda normatiividega kehtestama, siis Kihnus võiks proovida teistmoodi lähenemist. Jääb oht, et ehitustegevus muudab saare miljöö arhailisest kaas-aegsemaks ning homogeensest mitmekesisemaks, kuid vähemalt on see elanike endi valitud tee. Täpsema argumentatsiooni siinkohal esitatud väidetele ning järeldustele leiab käesoleva kogumiku artiklist „Taluarhitektuuri väärtused ja miljööväärtuslike alade planeerimispraktika Eesti maapiirkondades“ (lk 47–85).

Kasutatud allikad:

Kihnu andmebaas

Loover, J.-A. 2006. Kihnu üldplaneeringu eskiis 2006. Skeem 5 – analüüs „Tühjad talud“.

LISA 1. Inventeerimisankeet

Inventeerija(d)		Inventeerimise aeg	
Talu nimi		Address	
Omanik		Intervjueeritav(ad)	

Taluõu

Talu ajalugu	
	Kes talukoha rajas, kes on eelmised omanikud olnud, hävinud kõrvalhooned
Kaev	
Tarastus	
Haljastus	
	Viljapuud, marjapõõsad, lillepeenrad, juurviljaaed, kasvuhoone
Liikumisteed	
Lähiümbrus	

Elamu

Vana laudis

ei

jah

Hoone tüüp	<input type="text"/>	Ehitusaeg	<input type="text"/>	Määramine	<input type="text"/>
Ehituslugu					
	Kes ja millal ehitas, millised ja millal on toimunud ümberehitused				
Kirjeldus					
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
	Tähelepanuväärsed detailid				

Kõrvalhooned

Hoone I		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
Hoone II		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
Hoone III		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
Hoone IV		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
Hoone V		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				
Hoone VI		Ehitusaeg		Määramine	
Kirjeldus	Võib olla ka periood				
	Dateering, hinnang vm				
	Vundamendi (sokli), välisseinte, akende/uste ja katuse konstruktsioonid ja materjalid				

LISA 2. Poolstruktureeritud intervjuu kava

Kihnu välitööd: üldised intervjuuküsimused

Jäädvustamiseks nõusoleku küsimine intervjuu alustamisel: „Intervjuu käigus kogutud materjalid antakse üle Kihnu Muuseumile ja Eesti Vabaõhumuuseumile, kus need on uurijate kasutada. Materjale võidakse avaldada oma nime all või anonüümselt. Kas te annate salvestamiseks ja pildistamiseks loa?“ Oluline on, et nõusolek saaks jäädvustatud.

Sissejuhatus: Mis Teie nimi on? Millal olete sündinud? Kas olete kohalik? Mitmendat põlve olete kihnlane? Kuidas teie esivanemad tulid Kihnu? Kas teate, mis ametit teie esivanemad pidasid? Mis valdkonnaga ise tegelete?

Üldist talu kohta: Millal talukoht rajati? Kes rajas? Kas tegeldi põhiliselt põllmajanduse või meresõidu/kalapüügiga? (Kui l, siis kas karja- või viljakasvatus? Kus olid põllumaad? Palju ja milliseid loomi oli?) Kui palju tolleaegsest hoonestustest on säilinud? Millal (milliste sündmustega seoses) on varasemad hooned hävinud? Kus need paiknesid? Kas talul olid ka oma paadikuurid? Mis neist on saanud?

Ehitised: Kas praeguse eluhoone puhul tegemist on algse taluelamuga? Millised olid varasemad elamud? Millal praegune elamu on ehitatud? Kes ehitas? Kas ja milliseid talguid on tehtud? Kust materjalid saadi? Millist tööjõudu kasutati? Kust kohast ehitusalased teadmised võeti? Kuidas valiti hoone asukohta krundil? Millised on hilisemad ehitusetapid/ümberehitused/remonttööd? (Kes teostas? Miks? Kust materjalid saadi? Kust kohast pärinesid ehitusalased teadmised?) Millal toodi hoonesse veevärk/ elekter/ kanalisatsioon? (Kas ja millised komplikatsioonid nende uuenduste lisamisega kaasnesid?) Millised on praeguse hoone suuremad/väiksemad ehituslikud head ja vead, mis aastate jooksul ilmnenu on? Millal on praegused kõrvalhooned ehitatud? Milline oli kõrvalhoonete algne otstarve? Kuidas ja miks on hoone otstarve muutunud? Kas algupärase funktsiooni iseärasused segavad kaasaegset kasutust?

Väärtused: Millised suuremad muutused on toimunud külamaastikus (ehitiste osas) viimase 10/25/50 aasta jooksul? Mis on nendes muutustes head/halba? Kuidas oleks võinud olla parem? Millised on teie hirmud/lootused lähiaastate ehitusarengu suhtes? Kui palju on külatänaval liiklust? Kas siinkandis on ka avalikke platse (külaplatsid)? Millal neid kasutatakse? Milliseid kohti saarel peate enda jaoks olulisteks? Mida peate Kihnu arhitektuuri ja/või külamaastiku iseloomulikuks?

Kas külas/saarel ehitatakse liiga palju uusi hooneid? Kuidas hindate nende sobivust külamaastikus? Kas hoonete välimuse/mõõtude/muude näitajate osas tuleks kehtestada piiranguid? Kas mingeid materjale/arhitektuurseid vorme võiks pidada Kihnule omasteks? Kas mingeid materjal/arhitektuurseid vorme võiks pidada Kihnus sobimatuteks? On teil olnud konflikte ehitamise või planeerimisega seoses? Oskate nimetada mõnd planeerimisdokumenti, mis mõjutavad siinset ehitustegevust? Millised on nende dokumentide eesmärgid? Kas nende mõju on Teie meelest olnud ootuspärane? On neist teile kasu/kahju tekkinud? Olete kuulnud ehk mõnest konfliktist saarel? Kas UNESCO nimekirja saamine on mõjutanud igapäeva elu? Kas see on toonud muutusi, piiranguid või hüvesid?

Estonian Open Air Museum fieldwork on Kihnu island in 2012

Overview

Rasmus Kask

In 2012, the Centre of Rural Architecture at the Estonian Open Air Museum initiated fieldwork on Kihnu Island, in cooperation with the Kihnu rural municipality government, the Kihnu Museum, Tallinn University, the University of Tartu Viljandi Culture Academy, students of folkloristics from the University of Tartu and students of anthropology from the Estonian Academy of Arts. The fieldwork was financially supported by the projects of the Central Baltic INTERREG IVA Programme – HEALTH and FaBBi, and the state-supported programme, *Kihnu Cultural Space 2011–2014*.

The main purpose of the fieldwork was to collect preliminary data necessary for the general planning concerned with milieu-valued areas, provide corresponding recommendations, and gather ethnological data about rural vernacular architecture in Kihnu for various researches.

In addition to these main objectives, the following fieldwork aspects were also important:

- To involve researchers from outside the museum, who would investigate vernacular architecture, proceeding from their own particular research interests;
- To supplement the collections of the Kihnu Museum with information about local vernacular architecture;
- To provide training possibilities for the students of different universities.

Data were collected by means of inventory questionnaires and interviews.

In addition, buildings and farmyards were photographed, pictures were taken of old photographs, and paint samples were collected from suitable places in exterior finishing.

As concerns the current use of materials and constructions in Kihnu, it is quite diversified. Value specifications would dictate preference of one period of time over another, which would be an ungrounded restriction and incomprehensible as such for local inhabitants.

In a situation like this, it is recommendable not to define milieu-valued areas. Yet, there are also local inhabitants who expect protection against negative influence from the outside. As an ideal situation, we would see local inhabitants' consensus agreement on the extent of regulations they consent to 'tolerate' in order to preserve the existing milieu. We have suggested a two-part solution. First, general building regulations specify restrictions on the overall dimensions and height of buildings. As concerns height, the requirement of 1.5 storeys should be observed (including the possibility to raise rafters in order to build the attic), and the general measurements should follow the proportions of the barn-dwelling-type of building (the relation of width and length 1:3, the longer wall 6–9 m). However, here we should also consider the possibility of expanding the barn-dwelling-type of building by an L-shaped annex, as sometimes the space under the roof cannot be taken into use; yet, extra living quarters might be required. Recommended guidelines could be provided for erecting outbuildings, yet the restrictions must not be more severe than the standards stipulated by the Building Act. The reason here is the changing needs and materials, which can be at variance with the regulations.

However, if we do not include these guidelines in the planning, the building milieu in Kihnu may change beyond recognition and the village view may lose several characteristic facets that have survived until today. Instead of strict regulations, the author would recommend so-called 'positive and lenient' guidance. First of all, local people should be informed about the values of vernacular architecture and village milieu, which could be carried out in the form of workshops dedicated to traditional materials and working methods. Second, it would be efficient to

give support or discounts on certain types of materials. Another effective solution would be to organise a competition for the best design of a dwelling-house or outbuilding suitable for Kihnu milieu, and the winning works would be adaptable to and usable in local environment. On the one hand, it would mean financial gain in design expenditure; on the other, the local authorities would be able to indirectly control the building activities.

The preservation of local milieu should not involve the imposing of restrictions that the local inhabitants fail to understand, on behalf of abstract and relative 'beauty'; it should rather avoid unnecessary conflicts and create a more favourable social atmosphere. While more often than not, local authorities together with specialists make decisions about values and impose normative standards, then in Kihnu we could try a different kind of approach. We cannot rule out the possibility that building activity on the island would destroy the archaic features and make the formerly homogeneous milieu more diverse; yet, it would be the inhabitants' own choice.